

УДК 343.1:004.8

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.17>

І. І. Кравчук

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правознавства
Поліського національного університету
ORCID: orcid.org/0000-0002-9040-6930

Р. Т. Гуцуляк

студентка 4-го курсу спеціальності 081 «Право»
Поліського національного університету

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

У статті проведено комплексне дослідження проблематики застосування штучного інтелекту у сфері кримінального судочинства з урахуванням сучасних викликів захисту прав людини та тенденцій розвитку європейського правового простору. Показано, що діджиталізація кримінального процесу потребує розроблення нових концептуальних підходів до забезпечення законності, об'єктивності та прозорості діяльності органів правопорядку. Особливу увагу приділено аналізу ризиків використання алгоритмічних систем для прийняття процесуальних рішень, що може спричинити порушення права на справедливий суд, презумпції невинуватості та принципу рівності сторін.

Доведено, що ефективне впровадження технологій штучного інтелекту вимагає чіткої нормативної регламентації, уніфікації етичних стандартів і запровадження механізмів людського контролю над автоматизованими процесами. Автор акцентує на необхідності адаптації положень Регламенту (ЄС) 2024/1869 про штучний інтелект у національне законодавство України з метою гармонізації стандартів правозастосування та забезпечення сумісності з європейською системою захисту прав людини.

У статті наведено приклади судової практики Європейського суду з прав людини, які демонструють потенційні загрози непрозорого використання цифрових технологій під час розслідування злочинів і розгляду кримінальних справ. Зокрема, розкрито значення принципів справедливості, пропорційності та відповідальності як ключових орієнтирів при інтеграції інтелектуальних систем у діяльність правоохоронних органів.

Зроблено висновок, що використання штучного інтелекту у кримінальному судочинстві має супроводжуватися створенням нормативних запобіжників, підвищенням рівня цифрової компетентності слідчих, прокурорів і суддів, а також розробленням науково обґрунтованих критеріїв оцінки достовірності даних, отриманих за допомогою алгоритмів. Запропоновано концепцію «відповідального штучного інтелекту» у кримінальному процесі, що базується на поєднанні технологічних можливостей із верховенством права, гуманізмом та гарантіями прав людини.

Ключові слова: штучний інтелект, кримінальне судочинство, алгоритмічні системи, докази, справедливий суд, верховенство права, справедливість, неупередженість судового розгляду.

Постановка проблеми. Штучний інтелект (далі – ШІ) вже не є далекою перспективою, а активно інтегрується в різні сфери людської діяльності, зокрема в юридичну практику. Так, у кримінальному судочинстві ШІ може суттєво змінити

підходи до розслідування та вирішення справ, сприяючи автоматизації процесів, обробці великих обсягів даних, аналізу доказів і прогнозуванню процесуальних рішень. Впровадження технологій ШІ у кримінальний процес відкриває нові

можливості для підвищення ефективності та прозорості судового розгляду, забезпечуючи швидший доступ до інформації та зменшуючи навантаження на суддів та правоохоронців.

Водночас, стрімке впровадження ШІ у діяльність органів правосуддя породжує низку складних правових, етичних і процесуальних питань. Зокрема, постають проблеми визначення меж відповідальності за наслідки рішень, прийнятих за участю алгоритмів, забезпечення неупередженості та прозорості таких рішень, дотримання принципу змагальності та гарантій права на справедливий суд, закріпленого у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1]. Наявність потенційної алгоритмічної дискримінації або упередженості у прийнятті рішень створює ризики порушення принципів верховенства права та рівності всіх перед законом, що суперечить також статтям 8 і 24 Конституції України [2].

Додаткової актуальності досліджуваній проблемі надає відсутність у національному законодавстві України чітких механізмів регулювання застосування технологій ШІ у кримінальному процесі. Незважаючи на проголошений у статті 129 Конституції України принцип змагальності сторін, нині відсутні гарантії, що алгоритмічні інструменти не порушуватимуть засад рівності учасників процесу [2]. Аналогічно, Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України не містить спеціальних норм щодо допустимості використання алгоритмічно оброблених доказів або електронних рішень [3]. З огляду на вказані вище потенційні ризики, важливо ретельно оцінити правові наслідки впровадження таких технологій у національне правосуддя, враховуючи міжнародні стандарти та досвід, а також особливості національного законодавства.

У свою чергу міжнародна практика демонструє як переваги, так і загрози застосування ШІ у сфері кримінального судочинства. У США, Великій Британії та Нідерландах алгоритмічні системи використовуються для оцінювання ризику рецидиву, аналізу доказів і прогнозування судових рішень [4]. Однак судова практика, зокрема рішення Європей-

ського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справах *López Ribalda and Others v. Spain* (2019) [5] та *Big Brother Watch and Others v. United Kingdom* (2021) [6], підтверджує необхідність дотримання принципів пропорційності, прозорості та захисту приватності при використанні автоматизованих систем.

Європейський Союз зробив вагомий крок у напрямку правового регулювання штучного інтелекту, ухваливши Регламент (ЄС) 2024/1869 про штучний інтелект, який встановлює обов'язкові вимоги до прозорості, безпеки, контролю та відповідальності за використання систем ШІ [7].

Отже, для України постає нагальна потреба у виробленні збалансованого підходу до правового врегулювання використання ШІ у кримінальному судочинстві. Це передбачає глибокий аналіз можливостей і ризиків, а також розроблення нормативних механізмів, які забезпечать дотримання прав людини, прозорість процесу та відповідність європейським стандартам верховенства права. Наукове осмислення цієї проблеми є передумовою для формування ефективної та людиноцентричної моделі кримінального правосуддя в умовах цифрової трансформації, що власне і обумовлює актуальність представленого до уваги наукового доробку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні дослідження з використання ШІ у кримінальному судочинстві ще знаходяться на початкових етапах розвитку, однак вже сьогодні можна знайти низку наукових праць, що висвітлюють основні проблеми і перспективи його застосування в юридичній сфері. Багато українських вчених приділяють увагу питанням правової регламентації новітніх технологій і можливості їх інтеграції в національну правову систему.

Так, Т.В. Лотиш у своїй статті «Застосування штучного інтелекту при мотивуванні судових рішень у кримінальному процесі: міжнародний досвід та перспективи для України» зазначає, що українська правова наука лише починає формувати цілісне бачення щодо використання штучного інтелекту у кримінальному процесі, однак уже сьогодні можна простежити тенденцію до активного дослідження зарубіжного

досвіду з метою його адаптації до національних реалій. Науковиця підкреслює, що важливим аспектом є законодавче врегулювання застосування алгоритмічних систем у судочинстві, зокрема визначення меж допустимого використання ШІ для аналізу доказів, прогнозування рішень і допомоги суддям у формуванні мотивувальної частини вироку. До того ж, впровадження штучного інтелекту у кримінальний процес потребує дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини, особливо права на справедливий суд і права на приватність. ШІ може стати ефективним інструментом підвищення якості та швидкості судових рішень, але лише за умови забезпечення прозорості, підзвітності та пояснюваності алгоритмів, які використовуються під час судового розгляду [8, с. 54].

У науковій публікації «Використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні під час дії воєнного стану» автори Ж.В. Удовенко, В.І. Галаган та В.А. Шкелебей наголошують на тому, що процес впровадження ШІ-технологій у кримінальне судочинство України відбувається в екстремальних умовах воєнного часу, що генерує специфічні ризики та виклики для системи правосуддя. За результатами їхнього аналізу, використання штучного інтелекту в період дії воєнного стану детермінує необхідність посиленої уваги до низки критичних аспектів: забезпечення актуальності та надійності вхідних даних для алгоритмів, гарантування безпеки та конфіденційності персональних даних з огляду на змінену юридичну/оперативну обстановку, оцінка та мінімізація вірогідності помилкового чи спотвореного використання алгоритмів в умовах функціонування судової системи у надзвичайному режимі, а також безумовне дотримання принципів підзвітності та прозорості функціонування ШІ навіть за екстрених обставин, що вимагає адаптації нормативно-правової бази. Таким чином, у контексті українських реалій, застосування ШІ-систем має супроводжуватися розширеними гарантіями дотримання етичних норм та прав людини, а також адаптацією чинної нормативно-правової бази до специфіки правового режиму воєнного стану [9, с. 79].

Наукові роботи вітчизняних вчених підтверджують потребу в детальному аналізі впровадження ШІ у кримінальний процес, оскільки технології можуть як значно покращити правосуддя, так і підвищити ризики порушення прав людини, зокрема права на справедливий суд.

Метою представленого дослідження є комплексний аналіз правових викликів і можливостей застосування технологій штучного інтелекту у кримінальному судочинстві. Для досягнення зазначеної мети в роботі вбачається за доцільне виконати наступні **завдання**:

- визначити межі допустимого використання ШІ та проаналізувати потенційний вплив алгоритмічних систем на дотримання засад верховенства права, справедливості й неупередженості судового розгляду;

- проаналізувати та узагальнити зарубіжний досвід використання ШІ у кримінальному судочинстві, на основі чого сформулювати пропозиції щодо удосконалення національного правового регулювання використання останнього в Україні;

- оцінити потенціал використання ШІ для підвищення ефективності кримінального судочинства, а також виявити і систематизувати ризики, пов'язані із його застосуванням, акцентуючи увагу на аспектах забезпечення прав людини, гарантіях справедливого судового розгляду та дотриманні етичних стандартів під час упровадження алгоритмічних технологій в юридичну практику.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект здатний виконувати широкий спектр завдань у кримінальному процесі, що включає як аналіз доказів, так і прогнозування рішень. Однією з основних функцій ШІ є автоматизація аналізу великих обсягів інформації та даних, що дозволяє ефективно обробляти електронні докази, кримінальні справи та інші важливі дані.

Проблематика інтеграції ШІ у сферу правосуддя, зокрема в контексті оцінки ризиків, знаходить своє відображення у досвіді Великої Британії із застосуванням системи Harm Assessment Risk Tool (HART). Цей інструмент, що функціонує як засіб прогностичного моделювання,

розроблений для стандартизованої та систематичної оцінки потенційної шкоди або ризику, асоційованого з конкретною особою [8, с. 54; 10].

Основне призначення HART полягає у наданні допомоги суддям та комісіям з умовно-дострокового звільнення. Інструмент, інтегруючи передові методи аналізу даних, використовує великі масиви інформації для формування оцінок ризиків, що сприяє об'єктивізації процесу прийняття рішень через мінімізацію впливу суб'єктивних людських суджень. Такий дата-орієнтований підхід підвищує точність прогнозування, виявляючи невидимі для людини закономірності та тенденції. Водночас, ефективність HART має обмеження. Оскільки система зосереджена на прогностичній моделі, вона нездатна повною мірою врахувати всю складність людської поведінки, ігноруючи такі динамічні фактори, як особистісний розвиток, реабілітаційний прогрес чи зовнішні впливи. Крім того, застосування ШІ-інструментів у судовій сфері викликає серйозні етичні дилеми, пов'язані з делегуванням повноважень алгоритмам. Існує істотний ризик порушення прав людини або сприяння дискримінаційним практикам, особливо якщо використання таких алгоритмічних рішень не супроводжується ретельним моніторингом і належним регулюванням [8, с. 55].

В США активно використовуються можливості ШІ для передбачення ризику рецидиву серед засуджених, оцінки їхнього потенціалу до повторного вчинення злочину, а також визначення умов застави. Проте точність таких прогнозів прямо залежить від якості вихідних даних та алгоритмів. До того ж, вказані алгоритми не раз ставали об'єктом критики за можливість упередженості щодо расових та соціальних груп [11].

Аналізуючи викладене вище, можна зробити висновок, що одним із головних правових викликів, пов'язаних із використанням ШІ у кримінальному судочинстві, є упередженість алгоритмів. Останні базуються на основі історичних даних, які можуть містити в собі різні соціальні, етнічні або гендерні упередження. Коли ці дані застосовуються для прийняття рішень

у кримінальному процесі (наприклад, для оцінки ймовірності рецидиву або вироку), існує ризик, що система посилить вже наявні стереотипи або упередження щодо певних груп осіб.

Так, у США алгоритм Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions (COMPAS) був підданий критиці за те, що він часто оцінював афроамериканців як більш схильних до рецидиву, ніж білих підозрюваних, навіть за подібних обставин. Таке упереджене оцінювання викликає серйозні занепокоєння щодо справедливості судових рішень, адже алгоритм фактично може впливати на свободу людини без врахування реальних фактів її справи [11].

В Україні, де також розробляються алгоритми для автоматизації частини судового процесу, важливо запровадити механізми для перевірки упередженості таких систем, аби гарантувати, що вони не дискримінують окремі соціальні чи етнічні групи.

Інший значущий правовий виклик, що виникає через застосування ШІ у кримінальному процесі, полягає у можливому порушенні права на справедливий суд. У судових системах, де використовуються алгоритми для прийняття рішень щодо підозрюваних, важливо зберегти принцип незалежності суддів та людського чинника у вирішенні справ. Алгоритм не здатний враховувати унікальність кожної конкретної ситуації, нюанси та контекст, що можуть мати вирішальне значення для справедливого рішення.

У деяких країнах, зокрема в Китаї, були спроби автоматизувати частину судових процесів, де алгоритми навіть визначають міру покарання для обвинувачених. Однак така практика викликала занепокоєння через те, що рішення, прийняті на основі лише математичних алгоритмів, можуть бути несправедливими і не враховувати всі обставини справи [12].

ЄСПЛ неодноразово зазначав, що для забезпечення справедливого судового розгляду не можна допускати використання рішень, що приймаються автоматично без участі людини. Тому при впровадженні систем ШІ важливо гарантувати, що рішення залишатимуться під контр-

олю людини, і що рішення алгоритму можуть бути оскаржені в суді.

Штучний інтелект, що застосовується у кримінальному судочинстві, є закритою системою, код якої не завжди є доступним для перевірки незалежними органами. Це порушує принцип прозорості в прийнятті судових рішень, оскільки громадськість та адвокати не мають змоги перевірити, на яких саме даних та алгоритмах базується рішення. Важливо, щоб судові органи мали можливість контролювати, як працюють алгоритми, що використовуються для прийняття рішень у суді.

В 2024 році у Великій Британії вибухнув скандал, який безпосередньо стосується сфери кримінального судочинства. З'ясувалося, що алгоритм штучного інтелекту, який використовується Міністерством праці та пенсій (DWP) для виявлення шахрайства у соціальних виплатах, яке є кримінальним правопорушенням, демонструє упередженість. Внутрішній аналіз показав, що система некоректно вибирала для кримінального розслідування осіб на основі їхнього віку, інвалідності, сімейного стану та національності, позначаючи їх як підозрюваних частіше, ніж інші групи. Цей інцидент посилив занепокоєння щодо непрозорості урядових алгоритмів та їхньої здатності приймати несправедливі або дискримінаційні рішення, які ведуть до криміналізації та впливають на право громадян на справедливий процес. Відповідно, цей випадок слугує важливим попередженням про ризики впровадження подібних непрозорих систем без належного публічного контролю у роботу судової системи для вирішення більш чутливих питань, як-от визначення міри покарання [13].

Оскільки ШІ у кримінальному судочинстві має великий вплив на права людини, необхідно створити чітку нормативно-правову базу, яка забезпечувала б підзвітність і прозорість таких технологій. Важливо також, щоб кожне автоматизоване рішення можна було оскаржити в суді.

Іншою проблемою є визначення відповідальності за використання ШІ у кримінальному процесі. Якщо алгоритм приймає неправильне рішення або призводить до порушення прав особи, хто має нести відповідальність? Чи може бути притягнута

до відповідальності організація, яка розробила алгоритм, чи суддя, який використовував це рішення в рамках своєї практики.

У 2019 році у США було зафіксовано кілька резонансних випадків, коли алгоритмічні системи оцінювання ризику рецидиву, використані під час винесення вироків, продемонстрували низьку точність та упередженість щодо окремих категорій осіб. Як зазначає Лія Біссер у своїй праці «Pandora's Algorithmic Black Box: The Challenges of Using Algorithmic Risk Assessments in Sentencing» (2019), такі алгоритми функціонують як своєрідні «чорні скриньки», результати яких складно перевірити або обґрунтувати з огляду на відсутність прозорості їхніх моделей. Ці обставини стали предметом судових спорів і поставили під сумнів питання розподілу юридичної відповідальності між розробниками алгоритмів та суддями, які використовували подібні системи під час ухвалення рішень [14].

Не зважаючи на численні виклики, впровадження ШІ у кримінальний процес також відкриває і значні можливості для його оптимізації. Технології ШІ можуть покращити ефективність судочинства за рахунок автоматизації процесів, а також підвищення прозорості та об'єктивності судових рішень. ШІ може бути використано для: підвищення швидкості обробки справ, що дозволить зменшити завантаженість суддів і правоохоронців; виявлення нових доказів або зв'язку між подіями, які можуть бути непоміченими людиною; автоматизації деяких етапів слідства, зокрема надання рекомендацій щодо найбільш вірогідних напрямків розслідування тощо.

В Нідерландах було впроваджено систему, що автоматично аналізує текстові документи, пов'язуючи факти та інформацію з різних джерел. Це дозволяє правоохоронцям швидше знаходити взаємозв'язок між фактами, що допомагає у побудові ефективних доказових ліній у справах [15].

На нашу думку, однією з найбільших переваг впровадження ШІ у кримінальний процес є здатність автоматизувати рутинні та повторювані завдання, що значно зменшує час, необхідний для розгляду справ.

Використання ШІ для попереднього аналізу доказів, класифікації документів, автоматичного формування звітів може прискорити розгляд справ, знизити навантаження на суддів та адвокатів.

В деяких країнах Європи, зокрема в Німеччині та Франції, вже використовуються системи на основі ШІ для автоматизації перевірки документів у справах. Це дозволяє значно зменшити час на попереднє опрацювання справ та прискорити прийняття рішень у суді [16].

Крім того, за допомогою ШІ можна оптимізувати процеси в правоохоронних органах, наприклад, при розслідуванні кримінальних правопорушень або при прогнозуванні можливих протиправних дій. Алгоритми можуть бути використані для визначення найбільш вірогідних сценаріїв розвитку подій або для виявлення злочинних схем, що ускладнюють розслідування.

Штучний інтелект може сприяти підвищенню прозорості та об'єктивності судових процесів, особливо коли йдеться про аналіз великих обсягів даних та доказів. Використання алгоритмів для оцінки доказів може допомогти уникнути людських помилок і суб'єктивізму, що іноді виникають через особисті переконання чи упередження суддів.

У Великій Британії використовують технології для аналізу судових рішень та визначення, чи є в них схожі ситуації, що дозволяє підвищити рівень усталеності судової практики у подібних справах. Цей підхід допомагає зменшити кількість помилок та покращити справедливість судових розглядів [17].

Також ШІ може бути корисним у роботі прозорих алгоритмів, які будуть підлягати відкритому доступу для контролю та перевірки громадськістю. Це дозволить запобігти зловживанням і підвищити довіру до правосуддя.

Ще однією важливою перевагою використання ШІ у кримінальному судочинстві є покращення доступу до правосуддя. Завдяки автоматизації частини процесів можна зменшити витрати на судові розгляди, що дозволяє зробити правосуддя більш доступним для широких верств населення.

Штучний інтелект може також допомогти у боротьбі з корупцією, автоматизуючи перевірку звітності та виявлення аномальних фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з корупційними діями. Використання алгоритмів для моніторингу та аналізу діяльності суддів та інших учасників процесу може значно зменшити можливості для зловживань.

У Сінгапурі вже багато років активно використовують системи ШІ для автоматичного моніторингу суддівських рішень та виявлення потенційних порушень етики чи законодавства серед суддів. Це допомагає підвищити рівень довіри до судової системи та забезпечити високий рівень її чистоти [18].

Таким чином, досвід зарубіжних держав демонструє, що впровадження штучного інтелекту в кримінальне судочинство потребує не лише технічної готовності, а насамперед правового та етичного підґрунтя. Використання міжнародних практик дозволяє Україні уникнути помилок, допущених іншими країнами, та запозичити ефективні моделі правового регулювання. Формування спільних міжнародних стандартів у сфері застосування ШІ в правосудді – із чітко визначеними вимогами до прозорості, підзвітності й захисту прав людини – має стати ключовим орієнтиром для національної правової політики. Активна участь України у цих процесах сприятиме не лише гармонізації законодавства з європейськими підходами, а й підвищенню довіри до системи кримінального правосуддя в умовах цифрової трансформації.

Висновки і пропозиції. Застосування технологій штучного інтелекту у кримінальному судочинстві відкриває нові можливості для модернізації та оптимізації системи правосуддя. Використання алгоритмічних рішень здатне значно підвищити ефективність розслідувань, скоротити тривалість судових процедур і забезпечити оперативний аналіз великих обсягів доказової інформації. У контексті цифрової трансформації це є важливою передумовою підвищення прозорості, доступності та об'єктивності кримінального процесу.

Водночас, впровадження ШІ у діяльність органів правосуддя породжує низку

суттєвих правових і етичних викликів. Алгоритмічні системи можуть не лише відтворювати, а й посилювати упередженість, що створює ризики для дотримання права на справедливий суд та принципу рівності сторін. Відсутність прозорості у механізмах функціонування таких систем ускладнює визначення відповідальності за їхні рішення та ставить під сумнів дотримання стандартів верховенства права.

Для забезпечення належного балансу між технологічним прогресом і захистом прав людини необхідно сформулювати чітку нормативно-правову базу, що регулюватиме застосування ШІ у кримінальному процесі. Ефективне правове забезпечення має передбачати як національні стандарти, так і врахування положень міжнародних актів, зокрема практики ЄСПЛ.

Основні напрями подальшого розвитку у цій сфері доцільно визначити таким чином:

- розробка та прийняття нормативно-правових актів, які б визначали правові засади, умови, межі та механізми контролю за використанням систем ШІ у кримінальному судочинстві України;

- запровадження обов'язкових процедур аудиту, моніторингу та незалежної експертизи алгоритмів, що застосовуються у судовій практиці, з метою запобігання дискримінаційним або помилковим рішенням;

- організація систематичного навчання суддів, прокурорів, адвокатів та експертів щодо можливостей, обмежень і етичних аспектів застосування ШІ у кримінальному судочинстві;

- розвиток партнерства з міжнародними організаціями та науковими інституціями для узгодження національних підходів із міжнародними стандартами, а також для обміну найкращими практиками.

Отже, ефективна інтеграція штучного інтелекту у кримінальне судочинство можлива лише за умови забезпечення правової визначеності, прозорості алгоритмічних рішень і дотримання фундаментальних прав людини. Українське законодавство має не лише врахувати міжнародний досвід, а й сформулювати власну збалансовану модель правового регулювання, яка б поєднувала інноваційність із гуманістичними принципами правосуддя.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав і свобод людини і громадянина від 1950 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 20.10.2025).
2. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.10.2025).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 20.10.2025).
4. Dressel, J., & Farid, H.. The accuracy, fairness, and limits of predicting recidivism. *Science Advances*, 4(1), 2018. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.aao5580> (дата звернення 20.10.2025). DOI: 10.1126/sciadv.aao5580
5. López Ribalda and Others v. Spain, nos. 1874/13 and 8567/13, Judgment of 17 October 2019. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-197098%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-197098%22]}) (дата звернення 20.10.2025).
6. Big Brother Watch and Others v. United Kingdom, nos. 58170/13, 62322/14 and 24960/15, Judgment of 25 May 2021. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-210077%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-210077%22]}) (дата звернення 20.10.2025).
7. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence. *Official Journal of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення 20.10.2025).
8. Лотиш, Т. В. Застосування штучного інтелекту при мотивуванні судових рішень у кримінальному процесі: міжнародний досвід та перспективи для України. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»* 2024. № 1 (27). URL: https://journals.uran.ua/sr_law/article/view/301533/293938 (дата звернення 20.10.2025). DOI: 10.15587/2523-4153.2024.301533.
9. Удовенко, Ж. В., Галаган, В. І., Шкелебей, В. А. Використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні під час воєнного стану. *Право і безпека – Law and Safety*. 2025. № 3(98). URL: <https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/883/721> (дата звер-

- нення 20.10.2025). DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.07>.
10. European commission for the efficiency of justice (CEPEJ). European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). (2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (дата звернення 20.10.2025).
 11. Angwin, J., Larson, J., Mattu, S., Kirchner, L. Machine Bias: Risk Assessments in Criminal Sentencing. *ProPublica*. 2016. May 23. URL: <https://www.propublica.org/article/machine-bias-risk-assessments-in-criminal-sentencing> (дата звернення 20.10.2025).
 12. Wong, J. Digital Justice: Unleashing the Promises and Containing the Perils of AI in China's Courts. *Social Science Research Network*. 2025. June 09. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5199005 (дата звернення 20.10.2025).
 13. Booth, R. Revealed: bias found in AI system used to detect UK benefits fraud. *The Guardian*. 2024. Dec. 06. URL: <https://www.theguardian.com/society/2024/dec/06/revealed-bias-found-in-ai-system-used-to-detect-uk-benefits> (дата звернення 20.10.2025).
 14. Leah Wisser. Pandora's Algorithmic Black Box: The Challenges of Using Algorithmic Risk Assessments In Sentencing. *American Criminal Law Review*. 2019. Vol. 56, Iss. 4 (June). URL: <https://www.law.georgetown.edu/american-criminal-law-review/wp-content/uploads/sites/15/2019/06/56-4-Pandoras-Algorithmic-Black-Box-The-Challenges-of-Using-Algorithmic-Risk-Assessments-in-Sentencing.pdf> (дата звернення 20.10.2025).
 15. Schuilenburg M. Ai systems and evidence law in the netherlands. 2024. URL: <https://marcschuilenburg.nl/wp-content/uploads/2024/01/AI-systems-and-evidence-law-in-the-Netherlands.pdf.pdf> (дата звернення 20.10.2025).
 16. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Annual report of the CEPEJ Resource Centre on Cyberjustice and Artificial Intelligence. Strasbourg: Council of Europe, 2025. URL: <https://rm.coe.int/cepej-aiab-2024-4rev5-en-first-aiab-report-2788-0938-9324-v-1/1680b49def> (дата звернення 20.10.2025).
 17. Great Britain. Ministry of Justice. AI action plan for justice. London: HM Government, 2025. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-action-plan-for-justice/ai-action-plan-for-justice> (дата звернення 20.10.2025).
 18. Singapore Courts rolls out new AI tool to help support, summarise Small Claims Tribunals cases // Singapore Law Watch. 2025. Sept. 11. URL: <https://www.singaporelawwatch.sg/Headlines/Singapore-Courts-rolls-out-new-AI-tool-to-help-support-summarise-Small-Claims-Tribunals-cases> (дата звернення 20.10.2025).

Kravchuk I., Gutsulyak R. The use of artificial intelligence in criminal proceedings: legal challenges and opportunities

The article conducts a comprehensive study of the issues of the application of artificial intelligence in the field of criminal justice, taking into account modern challenges in the protection of human rights and trends in the development of the European legal space. It is shown that the digitalization of the criminal process requires the development of new conceptual approaches to ensuring the legality, objectivity and transparency of the activities of law enforcement agencies. Particular attention is paid to the analysis of the risks of using algorithmic systems to make procedural decisions, which may lead to a violation of the right to a fair trial, the presumption of innocence and the principle of equality of parties.

It is proven that the effective implementation of artificial intelligence technologies requires clear regulatory regulation, unification of ethical standards and the introduction of mechanisms for human control over automated processes. The author emphasizes the need to adapt the provisions of Regulation (EU) 2024/1869 on artificial intelligence into the national legislation of Ukraine in order to harmonize law enforcement standards and ensure compatibility with the European system of human rights protection.

The article provides examples of the case law of the European Court of Human Rights, which demonstrate the potential threats of non-transparent use of digital technologies during the investigation of crimes and the consideration of criminal cases. In particular, the

importance of the principles of justice, proportionality and responsibility as key guidelines for the integration of intelligent systems into the activities of law enforcement agencies is revealed.

It is concluded that the use of artificial intelligence in criminal proceedings should be accompanied by the creation of regulatory safeguards, increasing the level of digital competence of investigators, prosecutors and judges, as well as the development of scientifically sound criteria for assessing the reliability of data obtained using algorithms. The concept of «responsible artificial intelligence» in criminal proceedings is proposed, which is based on the combination of technological capabilities with the rule of law, humanism and guarantees of human rights.

Key words: *artificial intelligence, criminal justice, algorithmic systems, evidence, fair trial, rule of law, justice, impartiality of trial.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025